

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته جامعه شناسی انقلاب اسلامی

رابطه بین انقلاب و جنگ (مطالعه موردی جنگ ایران و عراق)

اسناد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد سالار کسرای

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد رضا طالبان

پژوهشگر:

رحیم موسوی

شهریور ماه ۱۳۹۰

کلیه حقوق مادی و معنوی این پایان نامه متعلق به پژوهشکده می باشد.

چاپ پایان نامه و استخراج مقاله از پایان نامه باید به نام پژوهشکده، با تأیید استاد راهنما و با مجوز معاونت پژوهشی باشد.

الله الرحمن الرحيم

تقدیم به: پدر و مادرم

به: حسن، قاسم، رحمان، محمد، حیدر، معصومہ، فاطمہ، مہین، سیمین، کوثر، امیر حسین، امیر علی

سیاسگزاری:

این پژوهش اثر تحقیقی ناچیزی است که، نگارنده تمامی توان و بضاعت علمی خود را در بررسی رابطه انقلاب اسلامی و جنگ ایران و عراق صرف آن کرده است. و اگر راهنمایی و ارشادات ارزشمند اساتید گرانقدر اینجانب نبود، تالیف این سطور نیز غیر ممکن بود، با اقتدا به فرموده امیر مومنان «هرکس به من کلمه ای بیاموزد، مرا بنده خویش کرده است» بر خود واجب می دانم که از اساتید بزرگوار گروه جامعه شناسی قدردانی نمایم.

نخست از جناب آقای دکتر محمد سالار کسرای استاد راهنمای پایان نامه، که با راهنمایی های سازنده خویش به ویژه بیان کاستی ها و ارائه نقطه نظرات لازم بنده را در نگارش پایان نامه کمک فرمودند، سپاسگزاری می کنم. از جناب آقای دکتر محمد رضا طالبان، استاد مشاور که این جانب را در انتخاب روش و چارچوب کلی این پژوهش یاری رساندند، نیز سپاسگزارم، نیاز به تاکید نیست که کلیه کاستی ها، اشتباهات، نادرستی های تحقیق حاضر متوجه من است و اگر نکته مثبت یا قوتی در آن باشد، نتیجه ارشاد و هدایت استادان عزیزم است و در نهایت از کلیه مسئولان و پرسنل خدوم و وظیفه شناس پژوهشکده، کمال تشکر و امتنان را دارم.

باسمه تعالی

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با حمد و سپاس به درگاه خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولیعصر (عج) و با درود و سلام به روان پاک حضرت امام خمینی (س) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

آقای رحیم موسوی دانشجوی رشته جامعه‌شناسی انقلاب اسلامی

تحت عنوان: « رابطه بین انقلاب و جنگ (مطالعه موردی جنگ ایران و عراق) »

در تاریخ ۱۳۹۰/۶/۳۰ با حضور هیأت داوران در پژوهشکده امام خمینی (س) برگزار گردید و به موجب آیین نامه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد، ارزشیابی هیأت داوران به شرح زیر تعیین گردید:

قبول با درجه بسیار خوب امتیاز: **بسیار خوب**
 قبول مشروط با درجه: (با اصلاح).....
 دفاع مجدد
 مردود

مرجع تأیید نهایی:

شرح اصلاحات مورد نیاز:

۱-

۲-

توضیح: بنا به مصوبه کمیسیون تخصصی آموزش و پژوهش پژوهشکده امتیاز پایان نامه‌ها به شرح زیر مشخص میگردد:

۱۴ به بالا

الف) قابل قبول از

۱۶-۱۷/۹۹

۳- قبول با درجه خوب

۱۹-۲۰

۱- قبول با درجه عالی

۱۴-۱۵/۹۹

۴- قابل قبول

۱۸-۱۸/۹۹

۲- قبول با درجه بسیار خوب

کمتر از ۱۴

ب) مردود

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما:	جناب آقای دکتر محمدسالار کسرائی	استاد	
۲- استاد مشاور:	جناب آقای دکتر محمدرضا طالبان	استاد	
۳- استاد داور:	جناب آقای دکتر علی محمد حاضری	استاد	
۴- استاد داور:	جناب آقای دکتر علی مرشدی زاد	استاد	

امضاء مدیر گروه:
 امضاء نماینده تحصیلات تکمیلی:
 امضاء مدیریت تحصیلات تکمیلی:

تهران: خیابان فردوسی شمالی، ابتدای خیابان شهید تقوی (کوشک) پلاک ۵۳، تلفن ۴-۶۶۷۴۴۰۹۰ و ۷-۶۶۷۴۳۰۴۳ نمابر: ۶۶۷۴۲۸۲۵
 وب سایت اینترنتی: www.ri-khomeini.com پست الکترونیک: info@ri-khomeini.com صندوق پستی: ۱۳۷-۱۱۴۵۵ کد پستی: ۱۱۴۵۶۸۹۳۳۸

چکیده:

پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی

رشته تحصیلی: جامعه شناسی انقلاب اسلامی
عنوان پایان نامه: رابطه بین انقلاب و جنگ (مطالعه موردی جنگ ایران و عراق)
نام و نام خانوادگی دانشجو: رحیم موسوی
استاد راهنما: جناب آقای دکتر کسرائی
استاد مشاور: جناب آقای دکتر طالبان
تاریخ شروع پایان نامه: بهمن ماه ۱۳۸۹
تاریخ اتمام پایان نامه: شهریور ۱۳۹۰
<p>تا قبل از انقلاب اسلامی بیشتر انقلاب های که در جهان سوم به وقوع می پیوست، متأثر از انقلاب کمونیستی روسیه ۱۹۱۷ بود، اما انقلاب اسلامی بر خلاف همه انقلاب های قبل و بعد از انقلاب روسیه اولین انقلابی بود که به نام اسلام و به عبارتی با شعار جدایی ناپذیری دین از سیاست در سال ۵۷ در ایران به وقوع پیوست، اما از سوی و تقریباً مشابه بیشتر انقلاب های بزرگ جهان، این انقلاب نیز بعد از پیروزی درگیر جنگ خارجی با کشور همسایه عراق شد، و ما را با این پرسش مواجه ساخت که چرا بعد از نزدیک به دو سال از وقوع انقلاب، درگیر چنین جنگی شد؟</p> <p>لذا در این تحقیق برای پاسخ دادن به سوال فوق الذکر سعی نموده تا با استفاده از یک چارچوب نظری تلفیقی و بخصوص با بهره بردن از نظریه انقلاب و جنگ استیفن والت، رابطه انقلاب اسلامی و جنگ ایران و عراق را مورد بررسی و کنکاش قرار دهیم. اصطلاحات کلیدی: انقلاب، جنگ، جنگ ایران و عراق، ایدئولوژی انقلاب اسلامی</p>

Abstract

Research Instituto of Imam Khomeini and Islamic revolution

Magor ofstudy : the Sociology of the Islamic Revolution	
Title: Respect RevolutionandWar(Case studytheWarBetweenIRAN and Araq	
Student: rahim mosavi	
Super visor: dr. Mohammad salar Kasraie	
Con sultant professor: Dr.mohammd Reza talban	
Beginning:FAB۲۰۱۱	Ending: Sep ۲۰۱۱
<p>Before the Islamic Revolution, most of the revolutions in the Third World wer affected by Russian Communized Revolution, ۱۹۱۷. But, contrary to all revolutions preceding and following the Russian Revolution, the Islamic Revolution was the first with the name of Islam; on the other hand, with motto of inseparable religion and policy in Iran, in ۱۹۷۸. Similar to most of the big revolutions in the world, this Revolution has been involved in foreign war with Iraq, as a neighbor. And this question has arisen that "Why Iran has been involved in such a war, two years after the Revolution?"</p> <p>Thus, in the present research, it is tried to answer the question, in order that applying an integral theoretical framework, particularly using theory of revolution and war of Stephen Walt, study the relationship between the Islamic Revolution and war between Iran and Iraq. Key words: Revolution, war, war between Iran and Iraq, Islamic Revolution IdeologY</p>	

المخلص:

معهد الابحاث للامام الخميني و الثورة الاسلامية

المرحلة الدراسية: الماجستير
الفرع: علم الاجتماع للثورة الاسلامية
عنوان الرسالة: صلة الثورة الاسلامية بالحرب الايراني العراقي
الاسم و اللقب: رحيم موسوي
الاستاذ المشرف: الدكتور كسرايي
الاستاذ المستشار: الدكتور طالبان
تاريخ بدء الرسالة: ربيع الول ١٤٣٢
تاريخ ختم الرسالة: شوال ١٤٣٢
<p>لقد كان اكثر الثورات التي وقعت في العالم الثالث قبل الثورة الاسلامية، متأثراً بالثورة الشيوعية الروسية- التي وقعت عام ١٩١٧ ميلادياً- لكن الثورة الاسلامية- قبال كل الثورات التي حدثت قبل الثورة الروسية و بعدها- كانت اول ثورة حدثت باسم الاسلام و بتعبير آخر مع شعار «عدم فصل الدين عن الدولة» سنة ١٣٥٧ شمسية في ايران .</p> <p>اما من جانب آخر و كأكثر ثورات العالم الكبرى، لقد أصيبت هذه الثورة بالحرب مع العراق و واجهتنا مع هذا السؤال أنه «لماذا أصيبت بهذه الحرب بعد مضي زهاء سنتين؟»</p> <p>لذا اهتمنا في هذا التحقيق باجابة هذا السؤال لندرس صلة الثورة الاسلامية بالحرب الايراني العراقي تحت إطار نظري توفيق و خاصة بفضل نظرية «الثورة و الحرب» لإستيفن والت.</p> <p>اللغات الرئيسية: الثورة؛ الحرب؛ الحرب الايراني العراقي؛ ايدئولوجية الثورة الاسلامية.</p>

فهرست اجمالی:

فصل اول: طرح موضوع.....	۱
فصل دوم: پیشینه تحقیق.....	۸
الف: پیشینه نظری.....	۹
ب) پیشینه تجربی:.....	۱۹
ج) چارچوب نظری:.....	۲۴
فصل سوم: روش شناسی تحقیق:.....	۳۳
فصل چهارم: بررسی علل جنگ ایران و عراق	۴۴
مقدمه:.....	۴۴
الف) شرح تاریخی.....	۴۸
ب) بررسی فرضیات تحقیق.....	۶۳
فصل پنجم: نتیجه گیری.....	۱۰۹
الف) خلاصه تحقیق.....	۱۱۰
ب) نتیجه گیری.....	۱۱۷
ج) محدودیتها و پیشنهاد.....	۱۱۸
منابع و ماخذ.....	۱۱۸-۱۲۴

فهرست مطالب:

فصل اول: طرح موضوع	۱
بیان مساله:	۲-۵
ضرورت و اهمیت موضوع:	۵-۷
سوالات پژوهش:	۷
فصل دوم: پیشینه تحقیق	۸
الف: پیشینه نظری:	۹
نظریات خوشبینانه تعریف جنگ	۹-۱۱
نظریات بدبینانه تعریف جنگ	۱۱
نگاه اسلام در مورد جنگ	۱۱
نظریات تبیین کننده مراحل و وضعیت پس از انقلاب	۸-۱۲
ب) پیشینه تجربی:	۱۹-۲۳
ج) چارچوب نظری:	۲۴
انقلاب و جنگ: استیفن والت	۲۴-۲۸
انتشار امواج انقلابی: مارک کاتز	۲۸
ضد انقلاب: فرد هالیدی	۲۹
انقلاب های اجتماعی الگوهای متمایز: الباکی هرماسی واسکاچ پل	۳۰
نظریه توازن قدرت و والتراس	۳۰
فرضیات پژوهش و مدل تحقیق	۳۲
فصل سوم: روش شناسی تحقیق	۳۳
روش تحقیق و واحد تحلیل	۳۴
نوع داده ها و روش گردآوری	۳۴
تعریف مفاهیم	۳۵
انقلاب	۳۵
انقلاب اسلامی	۳۵
جنگ	۳۵
جنگ ایران و عراق	۳۵

۳۶	ایدئولوژی.....
۳۷-۴۱	ایدئولوژی انقلاب اسلامی.....
۴۱	سیاست صدور انقلاب.....
۴۱	ضد انقلاب.....
۴۱	توازن قدرت.....
۴۱	برهم خوردن نظم سیاسی منطقه.....
۴۱	شکل گیری ابهامات در روابط بین الملل.....
۴۲	تکنیک تحلیل داده ها.....
۴۴	فصل چهارم: بررسی علل جنگ ایران و عراق.....
۴۵-۴۸	مقدمه:.....
۴۸	الف) شرح تاریخی:.....
۵۱-۶۲	روابط ایران و عراق بعد از انقلاب تا شروع جنگ.....
۶۳	ب) بررسی فرضیات تحقیق.....
۶۳	برهم خوردن نظم سیاسی منطقه.....
۶۹-۷۱	اشغال سفارت آمریکا.....
۷۱	حادثه طبس.....
۷۹-۹۰	ایدئولوژی انقلاب اسلامی.....
۹۱	فعالیت های ضد انقلاب.....
۹۹	کودتای نوژه.....
۱۰۵	شکل گیری ابهامات در روابط بین الملل.....
۱۰۹	فصل پنجم: نتیجه گیری.....
۱۱۰	الف) خلاصه تحقیق.....
۱۱۷	ب) نتیجه گیری.....
۱۱۸	ج) محدودیت ها و پیشنهاد.....
۱۱۹-۱۲۴	منابع و ماخذ.....

فصل اول:
طرح موضوع

بیان مساله:

جنگ بی تردید شگفت انگیز ترین پدیده اجتماعی است. کلاوزویتس می گوید جنگ عمل خشونت آمیزی است که شدت آن تا بینهایت ادامه پیدا می کند.^۱ به نظر تارد: جنگ «یک روش مصیبت بار و غیر ابدی جدل اجتماعی است.» جنگ محصول دو قیاس جمعی است که با هم در کشمکشند: اراده های دولت است که سرانجام در دو ارتش علیه یکدیگر می جنگند.^۲

از سوی دیگر، ساموئل هانتینگتون در تعریف انقلاب می نویسد که «یک انقلاب بر تحول داخلی سریع، بنیادین و خشونت بار در ارزشها و اسطوره های مسلط یک جامعه، در نهادهای سیاسی آن؛ ساختار اجتماعی، رهبری و فعالیت حکومت ها است. بدین ترتیب انقلاب ها از خیزش ها، شورش ها، قیامها، کودتاها، و جنگ های استقلال طلبانه باز شناخته می شوند.»^۳

بعلاوه این دو حادثه بزرگ را، می توان در ارتباط با هم مورد توجه قرار داد، بدین معنی که جنگ با کشور همسایه یا دولت های دیگر را به عنوان پیامد انقلاب در نظر گرفت. بطوری که، تاثیر آن روی سیاست بین المللی، از دو جهت ارزش مطالعه و بررسی را داراست. نخست، انقلاب ها عدم توافق هایی را بر سر چگونگی واکنش دیگر قدرت ها سبب می شوند. و این مشاجرات که غالبا بین مدافعین صلح و آرامش و طرفداران مداخله برای براندازی رژیم جدید در می گیرند، بطرز قابل توجهی مشابه هستند.

دوم، مطالعه ی تاثیرات بین المللی تغییر انقلابی، راهی بدیهی برای مقایسه مزایای توضیحات نظام مند و مجرای رفتار حکومت است. تئوریهای نظام مند همچون تئوری نئورئالیستی موازنه قوا، روی فشار محدود کننده اغتشاش بین المللی و تاثیر توزیع های متفاوت قدرت تمرکز می کند، در حالی که تاثیرات سیاست های داخلی، ایدئولوژی یا دیگر عوامل مجزا را کم اهمیت جلوه می دهند. اما انقلاب ها پدیده های مجزا هستند، آنها مبارزات سیاسی خشونت بار بر اصول بنیادی سازمان دهنده جامعه هستند، که نه تنها روی ساختار تاثیر می گذارند، که ایده های سیاسی بدیع و هدف های بین المللی جاه طلبانه ای را نیز مطرح می کنند که متکی بر این سیاستها هستند.^۴

بر طبق یکی از مطالعات اخیر، احتمال اینکه حکومت هایی که یک تغییر رژیم انقلابی را پشت سر می گذارند در دوره ای اولیه پس از تغییر درگیر جنگ شوند، دو برابر بیشتر از حکومت هایی است

^۱ - بوتول، گاستون؛ ۱۸۹۹ جامعه شناسی جنگ؛ ترجمه هوشنگ فرخجسته. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۴. ص ۲۱

^۲ - همان؛ ص ۲۴

^۳ - هانتینگتون، ساموئل، سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ دوم: ۱۳۷۵

^۴ - والت، استیفن؛ انقلاب و جنگ، ترجمه محمد سالار کسرای، چاپ نشده، پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

که پس از یک روند سیاسی متحول کننده به قدرت می رسند. مثلاً از ده موردی که در «انقلاب بودن» آنها شکی وجود ندارد، هشت مورد در دوره ای پنج ساله پس از انقلاب، درگیر جنگ شدند. وانگهی، در آن دو مورد نیز هر چند جنگی رخ نداد، اما دولت های انقلابی تقریباً بلافاصله پس از کسب قدرت، درگیر منازعات نظامی داخلی شدند. فرانسه (۱۷۸۹) با کشورهای اتریش-مجارستان-پروس-اسپانیا-انگلستان (۹۳-۱۷۹۲)، مکزیک (۱۹۱۰) با {مداخله امریکا (۱۹۱۶)}، روسیه (۱۹۱۷) با مداخله کشورهای متحد (۱۹۱۹) و لهستان (۱۹۲۰)، ترکیه (۱۹۱۹) با یونان (۱۹۲۰)، چین (۱۹۴۹) با تبت (۱۹۵۰) و با کره (۱۹۵۰)، کوبا (۱۹۵۹) با {حمله خلیج خوکها (۱۹۶۱)}، ایتویپی (۱۹۷۴) با سومالی (۱۹۷۸)، کامبوج (۱۹۷۵) با ویتنام (۱۹۷۹)، ایران (۱۹۷۸) با عراق (۱۹۸۰) و نیکاراگوئه (۱۹۷۹) با {مداخله ایالات متحده} (۱۹۸۱).^۵

از یک طرف، در نظریات روابط بین الملل تاکنون نظر بر این بود که جنگ و انقلاب دو فرایند تکوینی در تاریخ جدید بین الملل می باشند. یعنی تاریخ انقلابات مدام با تاریخ جنگ در هم می آمیزد. در واقع انقلابات علاوه بر سرعت بخشیدن به جنگها، اعم از متعارف و نا متعارف، اغلب خود نیز باعث ایجاد جنگ می شوند.^۶ اما در تفکر انقلابی انقلابات فرانسه و روسیه همواره یکی از وعده ها این بوده که جنگ را می توان ریشه کن ساخت، در حالی که، خود رهبران انقلاب باعث جنگ بوده اند، آن هم به خاطر توان بسیج کنندگی و چالش اخلاقی جنگ شیفته آن گردیدند و هم قبل و بعد از به قدرت رسیدن از طریق آن شکل یافتند.^۷

از طرف دیگر، از نظر انقلابیون، عینی ترین رابطه ما بین جنگ و انقلاب، آن نوع جنگی است که به مثابه وسیله ای برای دستیابی انقلابیون به قدرت است، جنگ چریکی که معروف به جنگ های نا منظم انقلابی می باشد. و یا اینکه دولت های انقلابی از جنگ استفاده می کنند، بدین معنی که، از ارتش های قانونی خود، برای اهداف سیاسی خارجی، بویژه برای گسترش نفوذ انقلاب به سایر کشورها استفاده می کنند.^۸

همچنین شباهت های مابین جنگ و انقلاب وجود دارد که می تواند حائز اهمیت باشد. در وهله ی اول، ویژگی مشترک جنگ و انقلاب، توسل به خشونت در غالب زد و خورد های می باشد که تا کنون الگوهای حاکم بر تعامل سیاسی بوده اند. جنگ و انقلاب هر دو برای در هم شکستن مخالفین از تهدید یا خشونت به عنوان ابزار، مورد استفاده قرار می دهند و پذیرش اراده پیروز رادر هنگامی تحمیل می کنند که سایر شکل های سیاسی با شکست مواجهه شده باشند. دوم هر دو واجد بکار گیری نیت و

^۵ - همان، ص

^۶ - هالیدی، فرد؛ جنگ و انقلاب؛ ۱۹۹۹، ص ۲۳۵

^۷ - همان، ص ۲۳۶

^۸ - همان، ص ۲۳۶

اهداف سیاسی خود آگاه در جهت نیل به هدف می باشند، حتی چنین کاربردی در درون محدودیت های عینی - ساختاری بوقوع می پیوندند. همچنین جنگ و انقلاب که غیر قابل پیش بینی می باشند سطح بالای از شانس و عدم قطعیت رادر درون خود دارند، در انقلابات مانند جنگها عنصری فرا رونده اتفاق و پیشامد وجود دارد که، فون کلازویتس از آن به عنوان «حرکت آزاد روح» در جنگ نام می برد. سپس در وضعیت های گسترده تر تاریخی، جنگها و انقلابات رویکردها و پیامد های دقیقا مشابه هم را در بر می گیرند. در هر دو شمار زیادی از مردم بر اساس برنامه های گردهمایی بسیج می شوند که تاثیرات بلند مدتی از خود بر جوامع مورد نظر بر جای می گذارند. و نیز هر دو الگوهای متعددی از قدرت سیاسی و اجتماعی و یا دولتها را، در نتیجه عملکرد شان شکل می دهند. بنابراین جای هیچ گونه تعجبی نیست که برخی از نظریه پردازان جنگ و انقلاب را به سان رویکرد های مشابه قلمداد کنند، که این روند را در مفاهیم رفتار گرایی انقلاب به عنوان جنگ داخلی، یا نظری های جنگ طبقاتی مارکسیستی می توان دید.^۹

اما از طرفی، میان جنگ و انقلاب تمایز وجود دارد، که از لحاظ نظری و تحلیلی، نیز می تواند حائز اهمیت باشد. بدین معنی که، در وهله اول، جنگها مستلزم یک تقارن در نزاع بین دو دولت است که هر کدام در قلمرو و با جمعیت خود به جنگ با دیگری می پردازند، در مقابل، انقلابات بر نزاع نامتقارن ما بین یک جنبش سیاسی و دولت مبتنی هستند. دوم اینکه، در حالی که تفاوت های ایدئولوژیکی ممکن است وارد عرصه جنگ شوند، ولی توجیهاات برای جنگ ممکن است، جور دیگری باشد مثل نزاع بر سر مرزها، یا مسائل اقتصادی، اما در انقلابات هر دو طرف با هم متفاوت اند زیرا برنامه هایی که ارائه می دهند متفاوت و از لحاظ ایدئولوژیکی در تناقضند و با منافع اجتماعی متفاوت در درون آنها گره خورده است.^{۱۰}

بنابراین در ادامه می توان گفت؛ انقلابات در ابتدا عبارتند از نزاع بر سر پایه های قدرت و مشروعیت درون دولتها، اما در جنگها نزاع بر سر قدرت ما بین دولتها صورت می گیرد. پس چه از لحاظ نظری و چه از لحاظ تاثیر تاریخی این دو با هم یکسان نیستند.^{۱۱}

خلاصه، اولاً جنگها را می توان به مثابه پیامد یا علت انقلابات قلمداد کرد. تضعیف دولتها در نزاع درون دولتی، ممکن است بر رابطه دولت - جامعه تاثیر گذار باشد، بطوری که، نیروهای اجتماعی مخالف با دولت قادر باشند با موفقیت با آن مبارزه کنند. دوم اینکه، انقلاب نزاع مسلحانه را سرعت می بخشد مثلا در انقلابات موفق، متعاقبا منجر به جنگ با قدرتهای موجود شوند که تحرک در هر دو

^۹ - همان، ۲۳۵.

^{۱۰} - همان، ص ۲۳۵.

^{۱۱} - همان، ۲۳۵.

اردوگاه متخاصم مشهود می باشد. ویا ممکن است جنگ در قالب روشی متفاوت، مورد نظر واقع گردد که حاصل تضادهای درونی جامعه و بحران های داخلی باشد که در آنها گروههای حاکم برای کنترل نزاعهای سیاسی داخلی به آن متوسل شوند. در اینجا روشن ترین مبحث این است که، چنین جنگهایی به راه انداخته می شود تا از چالشهای انقلابی جلوگیری بعمل آید... بالاخره بنظر می رسد که جنگ به مثابه ابزاری در خدمت انقلاب باشد. و نمونه های که در قالب جنگ آورده می شود عبارتند از، جنگ به عنوان وسیله ای برای دستیابی به قدرت.^{۱۲}

درواقع این دو را می توان در ارتباط با هم در نظر گرفت، بویژه این که، اگر روش شناختی دورکیم را به این معنی که تحلیل هر پدیده اجتماعی را باید همراه با یک پدیده اجتماعی دیگر باشد، بپذیریم، می توان انقلاب را با جنگ خارجی مرتبط کرد و نوعی رابطه جامعه شناختی را میان انقلاب و جنگ مورد مطالعه قرار داد.

براین منوال وبا توجه به این که بر همگان آشکار است، یکی از تحولات بسیار شگرف و بنیادی در تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران، وقوع انقلاب اسلامی در سال ۵۷ است. انقلابی که علاوه بر تاثیراتی که در ایران بر جای نهاد، منشا اثرات فراوانی در منطقه و حتی دنیا شد، و یکی از پیامدهای آن، وقوع جنگ ایران و عراق در مدت ۸ سال بود، جنگی که با نام جنگ تحمیلی ویا تجاوز عراق به ایران عجین شده است. بنابراین؛ آنچه که در این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد، روند پیروزی انقلاب با سقوط شاه و ظهور روندهای جدید در نتیجه ی برداشت ها و مواضع متفاوت می باشد. روند جدیدی که سرانجام به یک جنگ طولانی مدت تبدیل شد. پس آنچه برای ما در این تحقیق مساله است می تواند این پرسش باشد که؛ چرا دولت انقلابی ایران بعد از دوسال از کسب قدرت درگیریک جنگ خارجی شد؟

ضرورت و اهمیت موضوع:

در ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷ رخدادی بزرگ به وقوع پیوست، درست در جایی که، کارتر رئیس جمهور وقت آمریکا یک سال پیش از آن به جزیره ثبات یاد کرده بود، آری این رویداد عظیم، ناگهان دولت-ملت های جهان را متوجه خود ساخت، اندیشمندان بزرگی همچون فوکو در این رابطه گفتند: نه، به معنی ظاهری کلمه، انقلاب نیست؛ یعنی نوعی از جا برخاستن و بر پا ایستادن نیست، قیام انسانهای دست خالی است که می خواهند باری را که بر پشت همه ما، وبه ویژه بر پشت ایشان، بر پشت این کارگران نفت، این کشاورزان

^{۱۲} - همان، ۲۳۷

مرزهای میان امپراطوریهها، سنگینی می کنداز میان بردارند: بار نظم جهانی را. شاید این نخستین قیام بزرگ بر ضد نظامهای جهانی باشد، مدرنترین و دیوانه وارترین صورت شورش.^{۱۳} اما امام خمینی رهبر کبیر این انقلاب می گوید: «انقلاب ما انفجار نور بود».^{۱۴}

درواقع، قضیه به اینجا ختم نشد که یک رژیم استبدادی تا دندان مسلح به سلاح های کشور آمریکا و دیگر متحدانش به زانو در آید و بعد از آن هیچ اتفاق بزرگ دیگری نیفتد، بلکه در سال بعد، یعنی ۱۳ آبان ۵۸ دومین انقلاب به تعبیر امام، اتفاق افتاد و آن اشغال سفارت آمریکا در تهران به دست دانشجویان معروف به پیرو خط امام بود، سپس و در پی بحران گروگانگیری و تلاش آمریکا برای آزادسازی آنها، تجاوز نیروهای آمریکای به خاک ایران صورت گرفت، بطوری که (بعد از یکصد و هفتاد و چهار روز)، حادثه سقوط بالگردهای آمریکا در صحرای طبس اتفاق افتاد که به تعبیر امام شن ها این ماموران خدا باعث شکست طرح و نقشه آمریکاییها برای آزاد سازی گروگان های آمریکایی شدند، ایشان می گوید: چه کسی این هلیکوپترهای آقای کارتر را که می خواستند به ایران بیایند ساقط کرد، ما ساقط کردیم؟ شنها ساقط کردند، شنها مامور خدا بودند، باد مامور خداست، قوم عاد را باد از بین برد.^{۱۵}

علاوه بر موارد بالا و حوادثی مانند کودتای نوژه، بزرگترین حادثه در پی انقلاب و بعد از اشغال سفارت آمریکا، حمله ارتش کشور عراق و در واقع حزب بعث، در روز سی و یک شهریور سال ۵۹، به ایران بود. و سرانجام جنگی طولانی، به مدت هشت سال، میان دو کشور به وقوع پیوست که، باعث کشته و زخمی شدن نزدیک به یک میلیون نفر از دو طرف درگیر در جنگ شد. این در حالی بود که، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ایران از آمادگی ذهنی - روانی و توان لازم برای مقابله با جنگ برخوردار نبود، بلکه مسئله ی اساسی آن نگرانی و دغدغه درباره ی فرایند انقلاب و نظام جمهوری اسلامی بود، مسئله ی که در حال حاضر نیز هنوز مورد بحث و با نگاه امنیتی به آن نگریسته می شود، از طرف دیگر پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، مناسبات ایران و عراق را دستخوش تغییر کرد و مسائلی که پیش از این میان دو کشور وجود داشت، مجددا در قالب جدیدی طرح شد، تاجایی که عراقی ها، بر اساس ارزیابی از تهدیدات و فرصت های جدید، سیاست های خود را از نو طرح ریزی کردند و به خاک ایران هجوم آوردند.

حال اگر بپذیریم، جنگ ها یکی از برجسته ترین پدیده های اجتماعی هستند که سرنوشت اجتماع جوامع انسانی را دستخوش تغییر می کنند، پس در موارد خاصی، هم چون توجه به نقش جنگ به عنوان

^{۱۳} - فوکو، میشل؛ ایرانیها چه روء یای در سر دارند، ترجمه حسین معصومی همدانی، انتشارات هرمس، سال ۸۹، ص ۶۵

^{۱۴} - صحیفه امام، ج ۶

^{۱۵} - بلاغ (سخنان حضرت امام خمینی سال ۱۳۵۹)، تهیه و تنظیم: بخش اطلاعات و تحقیقات اجتماعی سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ اول